

Томашук І.В.

асистент кафедри аналізу та статистики,
Вінницький національний аграрний університет

Tomashuk Inna

Vinnytsia National Agrarian University

ОЦІНКА ВПЛИВУ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИХ ЧИННИКІВ НА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВІННИЦЬКОГО РЕГІОНУ

У статті розглянуто вплив організаційно-економічних чинників на ефективне використання ресурсного потенціалу та соціально-економічний розвиток Вінницької області, ефективність та активізація яких тісно взаємопов'язані з найбільш повним використанням усіх компонентів наявного ресурсного потенціалу. Доведено, що недостатній рівень використання основних компонентів наявних ресурсів приводить до деформації структури виробництва, обмежує та знижує ефективність виробничої діяльності, що вимагає розроблення та вжиття продуманих заходів для формування механізму збереження, збільшення та раціоналізації використання ресурсного потенціалу регіонів. Визначено, що економічний потенціал регіону є змінною величиною й залежить від кількості та якості економічних ресурсів, наявних у регіоні сьогодні. Проаналізовано основні показники соціально-економічних характеристик Вінницької області за 2005–2017 роки. Зроблено висновок, що посилення залучення вітчизняних та іноземних інвестицій в регіон підвищить ефективність економічного розвитку на основі більш повного використання його ресурсного потенціалу.

***Ключові слова:** регіональний розвиток, ресурсний потенціал, перспективи, система, модель, ефективність, удосконалення.*

Постановка проблеми. Вирішення важливих соціально-економічних проблем України та її регіонів значною мірою залежить від масштабу та характеру трансформаційних процесів, ефективність та активізація яких тісно взаємопов'язані з найбільш повним використанням усіх складових наявного ресурсного потенціалу. Кожен регіон є цілісною, відносно самостійною територіально-економічною системою та зосереджує на своїй території певний комплекс ресурсів як економічну основу перетворень, від характеру, структури та ступеня використання яких залежить його подальший соціально-економічний розвиток [1]. Недостатній рівень використання основних складових наявних ресурсів приводить до деформації структури виробництва, обмежує та знижує ефективність виробничої діяльності, що вимагає розроблення та вжиття продуманих заходів для формування механізму збереження, збільшення та раціоналізації використання ресурсного потенціалу регіонів.

У цьому контексті необхідно оцінити ефективність регіону задля виявлення можливостей його подальшого розвитку, що визначаються результатами повного аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств та установ окремого регіону [10], тому найважливішим завданням ефективного функціонування сучасного регіону є підвищення ефективності його діяльності за рахунок більш повного використання наявних внутрішніх резервів та систематичного розро-

блення шляхів підвищення ефективності використання наявного ресурсного потенціалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань регіонального розвитку та оцінюванню використання ресурсного потенціалу регіону присвячено багато розробок вітчизняних учених, економістів та політичних діячів, таких як Г.М. Калетнік, В.В. Коровій, А.Д. Олійник, Г.М. Заболотний, І.В. Гончарук, А.Г. Мазур, Л.М. Бондаренко, В.Ф. Семенов, О.І. Руденко, О.В. Басюк, О.В. Білег, О.Л. Михайлюк, М.Л. Орлов, О.В. Семенов, В.М. Бондаренко.

Незважаючи на глибокі наукові дослідження окремих напрямів розвитку та використання ресурсного потенціалу регіонів, для подальшого комплексного вивчення необхідні подальші методологія та практика формування й зміцнення раціональності та повноти застосування ресурсної бази з неоднозначним оцінюванням їх стану та перспектив розвитку. Вирішити проблему методологічного забезпечення оцінювання ефективності розпорядження ресурсним потенціалом регіону можна шляхом виконання завдання регулювання цього процесу та управління ним, збалансованого розвитку регіональної економічної системи з регіональним потенціалом. Все це визначає доцільність комплексного вивчення теоретико-методологічних засад та розроблення практичних рекомендацій щодо формування та використання ресурсного потенціалу регіону в нових умовах формування типу ринкової економіки.

Формулювання цілей статті. Метою статті є обґрунтування теоретико-методологічних засад формування ресурсного потенціалу регіону, оцінювання впливу організаційно-економічних чинників на підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу Вінницької області, розроблення практичних рекомендацій щодо поліпшення його використання.

Виклад основного матеріалу. Загальновідомо, що ефективність розвитку регіонів визначається типом та якістю репродуктивних процесів, які залежать від інтенсивності використання ресурсного потенціалу, перш за все природно-ресурсного, виробничого, трудового, фінансового, інфраструктурного, інвестиційного, інтелектуального. Однак з огляду на сучасні тенденції регіонального розвитку, особливості трансформаційних процесів, впровадження ринкових відносин поступово змінюються пріоритети розвитку та розгортання продуктивних сил регіонів. Важливість окремих видів ресурсів втрачається, посилюється роль інших, які мають вирішальне значення для розвитку економіки регіону. Оновлене визначення не тільки складу та структури ресурсного потенціалу регіону, але й його реструктуризації, пошуку шляхів його раціонального використання в нових економічних умовах, обґрунтування механізмів поліпшення регіонального управління щодо повноти ресурсної бази регіону, розроблення адекватних форм та методів регулювання цього процесу, які забезпечують раціональне управління ресурсами як основу ефективного розвитку регіональних економічних систем [1].

Економічний потенціал регіону – це сукупна потужність економічних ресурсів, наявних у регіоні, для забезпечення виробництва максимально можливого обсягу матеріальних благ та послуг, які відповідають потребам суспільства на цьому етапі його розвитку [7].

Згідно з даними Головного управління статистики у Вінницькій області структура доходів населення Вінницької області за 2005–2017 роки переважно має позитивну тенденцію (табл. 1).

Аналізуючи показники Головного управління статистики у Вінницькій області, можемо сказати, що, на жаль, соціальні допомоги та інші одержані поточні трансферти у 2013–2017 роки мають низхідний характер, адже у 2017 році цей показник зменшився на 12% порівняно з 2013 роком (рис. 1).

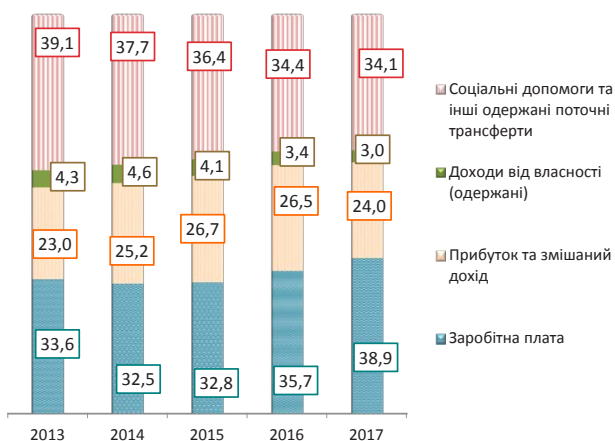

Рис. 1. Структура доходів населення Вінницької області за 2013–2017 роки, млн. грн.

Джерело: сформовано на основі джерела [4]

Рівень економічної та соціальної ефективності використання ресурсного потенціалу залежить від багатьох факторів, тому для практичного вирішення завдань контролю ефективності регіонального розвитку великого значення набуває класифікація факторів його зростання за певними ознаками.

Пропонуємо класифікацію чинників зростання ефективності виробничо-економічних та інших систем регіонального розвитку здійснювати за трьома ознаками (табл. 2).

Нинішня трансформація соціально-економічних відносин в Україні зумовлює необхідність формування механізму ефективного використання ЕПР (економічного потенціалу регіону), що поєднує систему важелів та стимулів, які можуть забезпечити ефективне використання інвестиційного, інноваційного природно-ресурсного й трудового потенціалів [7].

Економічний потенціал регіону є змінною величиною та залежить від кількості та якості економічних ресурсів, наявних у регіоні сьогодні. Водночас кількісні характеристики економічних ресурсів є екстенсивним чинником нарощування ЕПР, а якісні – інтенсивним. Однак перш ніж ця категорія отримала таке визначення, вона розвивалась та змінювалась разом з різними періодами економічного розвитку. На різних історичних етапах концепція економічного потенціалу

Таблиця 1

Структура доходів населення Вінницької області, млн. грн.

Стаття доходів	2005 рік	2010 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2017/2005 роки (+/-)
Доходи, всього	12 193	33 602	49 418	60 923	71 888	91 131	78 938
Заробітна плата	4 215	10 977	16 045	19 989	25 692	35 439	31 224
Прибуток та змішаний дохід	2 715	7 194	12 443	16 277	19 043	21 804	19 089
Доходи від власності (одержані)	354	1 958	2 279	2 492	2 447	2 840	2 486
Соціальні допомоги та інші одержані поточні трансферти	4 909	13 473	18 651	22 165	24 706	31 048	26 139
зокрема, соціальні допомоги	2 985	7 724	10 925	12 062	12 522	14 488	11 503

Джерело: сформовано на основі джерела [4]

Основні ознаки класифікації чинників зростання ефективності виробничо-економічного потенціалу регіону

№	Ознака	Характеристика ознаки
1	Види витрат і ресурсів (джерела підвищення)	Групування факторів на цій основі чітко визначає джерела підвищення ефективності, а саме зростання продуктивності праці та зниження інтенсивності заробітної плати продукції (збереження трудових витрат), зменшення основного капіталу та матеріального виробництва (економія витрат праці), а також раціональне використання природних ресурсів (економія витрат на соціальну роботу) на підприємствах області.
2	Напрями розвитку та вдосконалення виробництва (діяльності)	Визначними напрямами є: – прискорення науково-технічного та організаційного прогресу (підвищення техніко-технологічного рівня виробництва, вдосконалення структури виробництва, організаційних систем управління, форм та методів організації діяльності, її планування та мотивації); – підвищення якості та конкурентоспроможності продукції (послуг); – комплексний розвиток і поліпшення зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання регіону.
3	Місце реалізації в системі управління виробництвом	Особливо важливо виокремити внутрішні та зовнішні (національні економічні) фактори, а також розділити низку внутрішніх факторів на так звані жорсткі та м'які. Класифікація внутрішніх факторів на «жорсткі» та «м'які» досить умовна, але широко використовується в зарубіжній діловій практиці. Конкретна назва цих груп факторів запозичена з комп'ютерної термінології, за якої сам комп'ютер називається твердим товаром, а програмне забезпечення – м'яким товаром. За аналогією «твердими» факторами є ті, які мають фізичні параметри та є вимірними, а «м'якими» – ті, які не можуть бути фізично відчутні, але необхідні для економічного управління роботою трудових колективів у регіоні.

Джерело: сформовано за результатами дослідження

ціалу включала різні складові, серед яких останнім часом враховувались потенціал природних ресурсів, потенціал людських ресурсів, потенціал виробничих потужностей секторів суспільного виробництва. Загалом економічний потенціал з традиційної точки зору характеризувався як сукупний ресурсний потенціал виробничо-господарської діяльності, а саме як сукупна продуктивність природних, людських та матеріальних ресурсів. Класичний розрахунок економічного потенціалу базувався на простій сумісності компонентів [7]:

$$EP = P_{np} + P_{lr} + P_{mvr},$$

де EP – економічний потенціал; P_{np} – потенціал природних ресурсів, тобто продуктивність природних ресурсів; P_{lr} – потенціал людських ресурсів, тобто сукупна здатність до праці людей – членів виробництва; P_{mvr} – потенціал галузей матеріального виробництва (промисловість та сільське господарство) та інфраструктури, тобто їх здатність виробляти товари та послуги.

Цей розрахунок економічного потенціалу притаманний індустріальному суспільству. Сучасна економічна наука використовує розширене поняття економічного потенціалу, враховуючи, крім того, додаткові аспекти, такі як функціонування потенціалу наукової (інформаційно-технологічної) сфери, соціальної інфраструктури, ринкової інфраструктури, еколого-економічної, а також аналізує географічні та соціально-політичні фактори розвитку суспільства, тобто економічний потенціал – це ресурси країни (регіону), які під час їх повного використання дають змогу виробляти максимальний валовий національний продукт (ВНП), що прямо відображається в економіці країни загалом [7].

Особливістю регіону (як суб'єкта господарювання), на відміну від інших економічних структур економічної системи, є те, що додатково до врахування природного, трудового, фінансового потенціалу окремих виробничих одиниць на регіональному рівні такий

фактор, як територія, враховується за допомогою нової якості співпраці на територіальному рівні.

Таким чином, економічний потенціал регіону – це сукупна продуктивність всієї ресурсної бази господарського комплексу, тобто потужності всіх виробничих сил регіону:

$$EP = Kc(\sum P_{pn} + \sum P_{lr} + \sum P_{gkr}) <= Ek - enP,$$

де, Kc – сумарний коефіцієнт синергії сукупного ресурсного потенціалу з урахуванням явища, за якого сукупна продуктивність елементів системи вище, ніж проста сума його окремих елементів; він залежить від рівня складності використання елементів сукупного ресурсного потенціалу економічної діяльності; $\sum P_{pn}$ – природний ресурсний потенціал, сукупна максимальна продуктивність усіх складових природних ресурсів та природних умов конкретного регіону; $\sum P_{lr}$ – кадровий потенціал, загальний людський капітал, сукупна максимальна продуктивність праці в усіх сферах економічної діяльності; $\sum P_{gkr}$ – потенціал господарського комплексу регіону, тобто сукупна максимальна потужність для виробництва товарів та послуг для всіх об'єктів економіки регіону, сукупна продуктивність галузей матеріального виробництва, промислової інфраструктури та соціальної сфери; $Ek - enP$ – еколого-економічний потенціал регіону, тобто максимально можлива сукупна продуктивність усього комплексу продуктивних сил в умовах збереження здатності природного середовища функціонувати та відтворювати себе [7].

Згідно з даними Головного управління статистики у Вінницькій області основні показники соціально-економічної характеристики Вінницького регіону показують, що саме сільськогосподарський сектор галузі рослинництва демонструє високі позиції своєї діяльності в регіоні. Аналізуючи ці дані, можемо сміливо сказати, що Вінницька область є інвестиційно привабливим регіоном (табл. 3).

Основні показники соціально-економічної характеристики Вінницького регіону

Показник	2005 рік	2010 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2017/ 2005 роки (+/-)
Територія, тис. км	26,5	26,5	26,5	26,5	26,5	–
Чисельність наявного населення, тис. осіб	1 701,6	1 641,2	1 602,2	1 590,4	1 575,8	-125,8
Коефіцієнт народжених, на 1 тис. осіб	8,9	10,6	10,2	9,6	8,9	–
Коефіцієнт померлих, на 1 тис. осіб	18,1	16,1	15,9	15,4	15,2	-2,9
Коефіцієнт дитячої смертності, на 1 тис. народжених дітей	9,1	8,4	7,2	6,6	7,2	-1,9
Природний приріст (скорочення) населення, на 1 тис. осіб	-9,2	-5,5	-5,7	-5,8	-6,3	x
Міграційний приріст (скорочення) населення, на 1 тис. осіб	-1,6	-0,2	0,4	-1,6	-2,9	x
Вироблено м'яса (всіх видів), тис. т	77,1	95,9	427,7	447,4	440,8	363,7
Вироблено молока, тис. т	849,0	836,1	838,4	853,6	851,3	2,3
Вироблено яєць, млн. шт.	570,0	797,6	857,4	880,2	945,7	375,7
Кількість сільськогосподарських тварин на кінець року, тис. голів:						
– велика рогата худоба;	423,1	317,2	300,7	308,8	283,5	-139,6
– корови;	230,8	179,1	159,8	157,7	148,7	-82,1
– свині;	424,8	439,6	370,6	351,3	269,9	-154,9
– вівці та кози	43,8	37,7	33,9	38,3	34,7	-9,1
Валовий збір культур зернових та зернобобових, тис. т	2 034,6	3 111,3	3 768,3	3 768,3	4 888,9	2 854,3
Валовий збір буряків цукрових фабричних, тис. т	2 050,4	2 456,5	2 057,0	2 638,6	2 834,2	783,8
Валовий збір соняшнику, тис. т	86,6	274,7	503,6	819,8	725,9	639,3
Валовий збір картоплі, тис. т	1 523,0	1 580,2	1 836,6	1 848,6	1 884,9	361,9
Валовий збір культур овочевих, тис. т	291,2	307,3	460,4	477,8	483,3	192,1
Капітальні інвестиції, млн. грн.	...	3 544,7	7 373,0	8 301,9	1 1744,1	x
Капітальні інвестиції в житлове будівництво, млн. грн.	1 277,1	1 110,4	1 298,7	x
Обсяг виконаних будівельних робіт, млн. грн.	...	1 005,1	1 537,8	2 415,9	3 106,5	x
Перевезено вантажів автомобільним транспортом, млн. т	26,9	30,1	30,0	28,9	27,8	0,9
Експорт товарів, тис. дол. США	424 732,3	566 311,0	846 856,0	982 955,8	1 217 714,0	792 981,7
Імпорт товарів, тис. дол. США	287 615,1	344 740,8	266 668,6	299 390,4	407 075,5	119 460,4
Обсяг роздрібного товарообігу підприємств торгівлі, млн. грн.	2 248	5 673	11 427	12 644	12 280,7	10 032,7
Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг), млн. грн.	16 712,9	36 323,4	100 103,3	119 265,4	144 739,9	128 027
Фінансові результати до оподаткування:						
– фінансовий результат (сальдо), млн. грн.;	163,8	989,8	5 228,7	9 441,7	10 002,5	9 838,7
– прибуток, млн. грн.	758,2	2 318,5	10 740,2	12 337,9	12 752,6	11 994,4
– збиток, млн. грн.	594,4	1 328,7	5 511,5	2 896,2	2 750,1	2 155,7
– частка збиткових підприємств, %	31,0	41,0	22,4	20,8	22,7	-8,3
Середньомісячна заробітна плата 1 працівника, грн.	597	1 782	3 396	4 189	6 121	5 524

Джерело: сформовано на основі джерела [5]

Як правило, інвестори йдуть туди, де держава або регіон вже інвестували в розвиток соціальної, інженерної, транспортної інфраструктури [1], адже сильними сторонами розвитку промислового потенціалу Вінницької області можуть бути:

– значний потенціал виробничих потужностей, здатних впроваджувати сучасні технології та швидко нарощувати обсяги виробництва, зокрема в інвестиційних галузях;

– науково-технічний потенціал, що включає 43 галузеві науково-дослідні інститути, проектно-технологічні установи з розвиненою інфраструктурою, що здатні задовольняти потреби розвитку інноваційної галузі;

– природний ресурсний потенціал, що дає можливість виробляти структурні та функціональні матеріали в кількості, достатній для самозабезпечення замкнутих технологічних циклів у промисловості [7; 9].

Згідно з даними Головного управління статистики Вінницької області обсяги експорту товарів Вінницького регіону у січні-листопаді 2018 року становили 1 268,4 млн. дол. США, а імпорту – 519,9 млн. дол. США. Порівняно із січнем-листопадом 2017 року експорт та імпорт збільшились на 13,8% (або 154,1 млн. дол.) та 40,5% (або 149,8 млн. дол.) відповідно. Баланс зовнішньої торгівлі стабільно продовжує залишатись позитивним та становить 748,5 млн. дол.

Коефіцієнт покриття експортом імпорту склав 2,44 (у січні-листопаді 2017 року він становив 3,01).

Зовнішньоторговельні операції з товарами суб'єкти господарювання області здійснювали з партнерами із 137 країн світу [4].

Згідно з даними моніторингу протягом 2018 року в області започаткували діяльність 11 759 новостворених суб'єктів господарювання, що на 2,8% менше, ніж у 2017 році, з яких 1 334 юридичні особи (на 1,9% більше) та 10 425 фізичних осіб – підприємців (на 3,3% менше).

Одночасно припинили господарську діяльність 11 167 суб'єктів господарювання (339 юридичних осіб, 10 828 фізичних осіб – підприємців), що на 44,3% менше, ніж у 2017 році.

Найбільше новостворених суб'єктів господарювання юридичних осіб у Вінниці, а саме 713, або 53,4% від загальної кількості новостворених юридичних осіб.

Найбільше новостворених фізичних осіб – підприємців серед районів у Вінницькому (6,3% від загальної кількості новостворених фізичних осіб – підприємців), Немирівському (3,2%), Шаргородському (3,1%), Калинівському (2,9%), Тульчинському (2,8%) та Крижопільському (2,4%).

Щодо міст обласного значення, то у Вінниці показник становить 37,4% від загальної кількості новостворених фізичних осіб – підприємців, у Могилів-Подільському – 3,3%.

Сума надходжень до бюджетів усіх рівнів від діяльності суб'єктів малого підприємництва у 2018 році становить 4 077,7 млн. грн., або 29,3% від загальних обсягів надходжень, що на 24,8% більше, ніж у 2017 році.

Сума надходжень до місцевих бюджетів від діяльності суб'єктів малого підприємництва у 2018 році порівняно з 2017 роком зросла на 23,4%, або на 434,6 млн. грн., і становить 2 288,8 млн. грн., а їх частка в загальній сумі надходжень до місцевих бюджетів складає 29,5% [4].

Реальний валовий внутрішній продукт (ВВП) у 2018 році порівняно з 2017 роком збільшився на 3,3%.

Номінальний ВВП становив 3 558,7 млрд. грн., а ВВП у розрахунку на одну особу – 84 190 грн. [6].

У сучасних умовах роль людського фактору особливо зростає. Носієм трудового потенціалу є економічно активне населення регіону з його кількісними та якісними характеристиками. Водночас результатом реалізації трудового потенціалу регіону є конкретний набір споживчих цінностей, який відповідає потребам населення на цьому етапі його розвитку. Економічне оцінювання трудового потенціалу передбачає виявлення та систематизацію набору факторів, що впливають на його відтворення [2; 7]. Відтворення трудового потенціалу означає процес відновлення його кількісних та якісних елементів, що характеризують сукупні можливості населення працювати в історичних та соціально-економічних умовах, а також у часі та просторі.

Можливі напрями реалізації внутрішніх та зовнішніх факторів підвищення ефективності діяльності підприємств та організацій різняться за рівнем впливу, ступенем використання й контролю. У зв'язку з цим виникає потреба визначення напрямів дії та використання основних внутрішніх і зовнішніх факторів для підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання (табл. 4).

Тільки вміле використання цілої системи цих чинників може забезпечити достатні темпи зростання ефективності виробництва (діяльності) того чи іншого регіону. У цьому разі зобов'язання враховувати зовнішні фактори не настільки жорсткі, як зобов'язання враховувати внутрішні фактори [3; 11].

Слід відзначити, що фактори підвищення ефективності діяльності регіону можуть бути класифіковані за трьома основними ознаками (рис. 3).

Під час обґрунтування та аналізування враховуються всі показники економічної результативності факторів підвищення ефективності виробництва в основних напрямках розвитку та поліпшення виробництва. Ці напрями охоплюють комплекс технічних, організаційних та соціально-економічних заходів, вжиття яких забезпечує економію живої праці, витрат і ресурсів, а також підвищення якості та конкурентоспроможності продукції. Основними факторами підвищення ефективності діяльності підприємств регіону є такі (рис. 4).

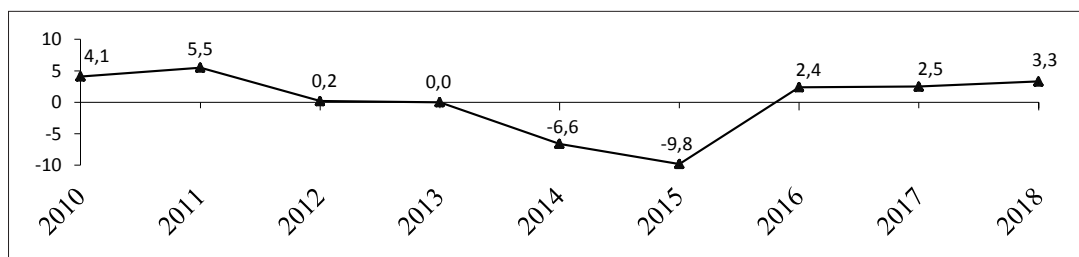

Рис. 2. Валовий внутрішній продукт у I – IV кварталах 2018 року й у 2018 році (зміна реального ВВП у % до попереднього року)

Джерело: сформовано на основі джерела [4]

Основні чинники підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу регіону

№	Складова частина	Характеристика
1	Технологічні нововведення	Особливо сучасні форми автоматизації та інформаційних технологій, що мають найбільший вплив на рівень і динаміку ефективності виробництва (послуг) в регіоні. За принципом ланцюгової реакції вони викликають значні (часто радикальні) зміни технічного рівня та продуктивності технологічного обладнання, методів та форм організації трудових процесів, підготовки та кваліфікації персоналу тощо.
2	Устаткування	Посідає провідне місце у програмі підвищення ефективності насамперед промислових, а також інших видів діяльності суб'єктів господарювання регіону. Продуктивність робочого обладнання залежить не тільки від його технічного рівня, але й від правильної організації ремонту та технічного обслуговування, оптимального терміну служби, мінливості, навантаження в часі тощо.
3	Матеріали та енергія	Позитивний вплив на рівень ефективності діяльності, якщо вирішуються проблеми ресурсозбереження, скорочення матеріальних ресурсів та енергоємності продукції (послуг), раціоналізованого управління запасами матеріальних ресурсів та джерел постачання.
4	Самі продукти праці (вироби)	Їхня якість та зовнішній вигляд (дизайн) також є важливими факторами ефективності діяльності суб'єктів господарювання регіону. Рівень останніх повинен співвідноситися з корисною вартістю, тобто ціною, яку покупець готовий платити за продукт відповідної якості. Однак для досягнення високої ефективності управління найбільшою є лише корисність товару. Запропоноване підприємство (організація) для реалізації продукції праці має з'явитись на ринку в потрібному місці, в потрібний час і за продуманою ціною. У зв'язку з цим суб'єкт господарювання повинен забезпечити відсутність організаційних або економічних перешкод між виробництвом продукції (надання послуг) та окремими етапами маркетингових досліджень.
5	Працівники	Основним джерелом та визначальним фактором зростання ефективності діяльності є працівники, а саме менеджери, керівники, фахівці, робітники. Якість бізнесу працівників, підвищення продуктивності їх роботи значною мірою визначаються ефективним мотиваційним механізмом на підприємстві (в організації) регіону, підтримкою сприятливого соціального мікроклімату в трудовому колективі.
6	Організація	Єдність трудового колективу, раціональне делегування відповідальності, належні стандарти управління характеризують гарну організацію підприємства (установи) в регіоні, забезпечуючи необхідну спеціалізацію та координацію управлінських процесів, отже, вищий рівень ефективності будь-якого комплексу промислово-економічної системи. Водночас останні повинні бути динамічними та гнучкими, а також періодично реформуватися, щоби відповідати новим викликам, які виникають внаслідок зміни ринкової ситуації задля підтримки високої ефективності управління.
7	Методи роботи	За наявності трудомістких процесів більш складні методи роботи є досить перспективними для забезпечення зростання ефективності діяльності підприємства (організації), що діє в регіоні. Постійне вдосконалення методів роботи передбачає систематичний аналіз стану робочих місць та їх агеестацію, розвиток навичок, узагальнення та використання позитивного досвіду, накопиченого на інших підприємствах (фірмах).
8	Стиль управління	Посеєду професійну компетентність, ефективність бізнесу та високу етику відносин між людьми, практично впливає на всі напрями діяльності підприємства (організації) регіону. Це залежить від того, наскільки враховані зовнішні чинники та ефективність діяльності підприємства (організації) регіону, тому правильний стиль управління як невід'ємна частина сучасного менеджменту є дівсьим чинником підвищення ефективності будь-якого підприємства, кожного суб'єкта господарювання в регіоні.
9	Державна економічна й соціальна політика	Значно впливає на ефективність суспільного виробництва. Основними її елементами є такі: 1) практична діяльність силових структур; 2) різні типи законодавства (законодавча діяльність); 3) фінансові інструменти (заходи, стимули); 4) економічні норми та правила (регулювання доходів та заробітної плати, контроль рівня цін, ліцензування окремих видів діяльності); 5) ринкова, промислова та соціальна інфраструктура; 6) макроекономічні структурні зміни; 7) програми приватизації державних підприємств (організацій); 8) комерціалізація організаційних структур невиробничої сфери.
10	Інституціональні механізми	Задля постійного підвищення ефективності діяльності всіх суб'єктів господарювання держава повинна створити відповідні організаційні передумови, які забезпечать постійне функціонування спеціальних інституційних механізмів на національному, регіональному або галузевому рівні (науково-навчальні центри, інститути, асоціації), їх діяльність повинна бути зосереджена на вирішенні ключових проблем підвищення ефективності різних промислово-економічних систем та економіки країни загалом; практичній реалізації стратегії та тактики розвитку національної економіки на всіх рівнях управління.
11	Інфраструктура	Важливою передумовою зростання продуктивності підприємств (організацій) з достатнім рівнем розвитку мережі та ринку є різні інститути промислової та економічної інфраструктури. Нині всі бізнес-структури користуються послугами інноваційних фондів та комерційних банків, фондових бірж (товарних, фондових, робочих) та інших інституцій ринкової інфраструктури. Безпосередній вплив на діяльність підприємств (організацій) має належний розвиток промислової інфраструктури (комунікації, спеціалізовані інформаційні системи, транспорт, торгівля тощо). Широка мережа інституцій соціальної інфраструктури має вирішальне значення для ефективного розвитку всіх структурних елементів економіки.
12	Структурні зміни в суспільстві	Вони також впливають на показники діяльності на різних рівнях управління. Найбільш важливими є структурні зміни економічного та соціального характеру. Головними з них є такі: 1) технології, дослідження та розробки, що супроводжуються революційними проривами в багатьох галузях знань (частка імпортних та вітчизняних технологій); 2) склад і технічний рівень основних фондів (основного капіталу); 3) масштаби виробництва та діяльності (головним чином під час деконцентрації зі створенням малих і середніх підприємств та організацій); 4) моделі зайнятості в різних виробничих та невиробничих секторах; 5) склад персоналу на основі статі, освіти, кваліфікації тощо.

Джерело: сформовано на основі джерела [11]

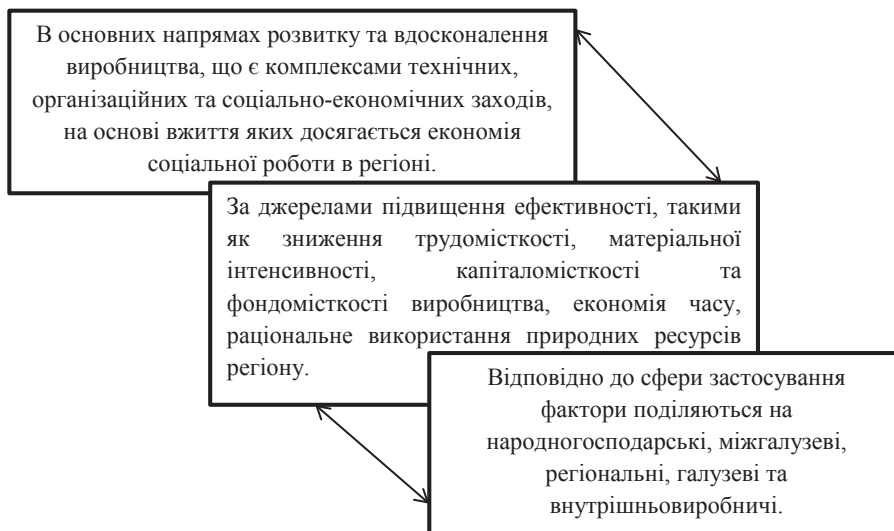

Рис. 3. Класифікація ознак підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу регіону

Джерело: сформовано на основі джерела [10]

Рис. 4. Основні фактори підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу регіону

Джерело: сформовано на основі джерела [10]

Найбільше значення щодо зростання економічної ефективності виробництва мають раціональне використання виробничого потенціалу, максимальне зменшення різних видів витрат, режим витрат і ресурсозбереження.

Рівень активності підприємств регіону також залежить від зовнішніх та внутрішніх факторів. Зовнішні

повинні включати державну та соціальну політику (діяльність силових структур, законодавство, фінансові інструменти, економічні стандарти); інституційні механізми (науково-навчальні центри, інститути, асоціації); інфраструктуру (інноваційні фонди, комерційні банки, біржі, інформаційні мережі, транспорт, торгівля); структурні зміни в суспільстві та економіці

(у сфері техніки, наукових досліджень, кадрового забезпечення на основі освіти та кваліфікації).

Внутрішні чинники поділяються на «тверді», тобто ті, які є вимірюваними та мають фізичні параметри (технологія, обладнання, матеріали, енергія, продукти), та «м'які» (організація та система управління, співробітники, методи роботи, стиль управління) [10]. Кожне підприємство Вінницької області має постійно контролювати використання внутрішніх факторів шляхом розроблення та послідовної реалізації власної програми підвищення ефективності діяльності, а також врахування впливу на неї зовнішніх факторів для раціонального використання його ресурсного потенціалу.

Надається кількісна оцінка внутрішніх факторів щодо технічного та організаційного вдосконалення виробництва, таких як зниження трудомісткості та зростання продуктивності, зменшення матеріального споживання та економія матеріальних ресурсів, економія на скороченні виробничих витрат та збільшення прибутку й прибутковості, збільшення виробничих потужностей та виробництва, економічний ефект вжиття заходів, а також конкретні обсяги капітальних витрат і терміни вжиття заходів.

Найважливішими передумовами створення цілісного та ефективного економічного механізму, адаптації підприємств регіону до умов регульованого ринку, є подальший розвиток комплексу теоретико-методологічних питань планування та обліку [8]. У зв'язку з цим виникає потреба визначення напрямів дії та використання основних внутрішніх і зовнішніх факторів для підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання в конкретному регіоні.

Значне підвищення ефективності роботи підприємств у Вінницькій області є можливим за умови застосування сучасних методів управління. Як засвідчує

досвід провідних компаній у світі, шляхом ефективного управління можна значно скоротити виробничі витрати та підвищити ефективність діяльності підприємств регіону [8; 10]. Важливим стимулом цього є використання мотиваційного механізму для залучення працівників підприємств регіону до участі в його управлінні, посилення стимулів щодо створення та реалізації раціоналізаторських пропозицій.

Висновки. Таким чином, підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу у Вінницькій області є однією з центральних проблем нашого часу. Для успішного вирішення різних економічних та соціальних проблем немає іншого шляху, крім різкого підвищення ефективності всього суспільного виробництва задля раціонального використання ресурсного потенціалу регіону.

Крім того, розширення залучення вітчизняних та іноземних інвестицій підвищить ефективність економічного розвитку на основі більш повного використання його ресурсного потенціалу. Основними центрами та територіями економічного зростання з урахуванням ресурсних можливостей можуть стати окремі райони Вінницької області. Це зміцнить позицію області як одного з провідних регіонів агропромислової орієнтації України, економічне зростання якого забезпечить добробут населення.

Найважливішою передумовою створення цілісного та ефективного економічного механізму, адаптації підприємств Вінницької області до умов регульованого ринку є подальший розвиток комплексу теоретико-методологічних питань планування ефективності використання ресурсного потенціалу та управління нею. У зв'язку з цим виникає потреба визначення напрямів дії та використання основних внутрішніх та зовнішніх факторів для підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання у Вінницькій області.

Список літератури:

1. Бондаренко Л.М. Ресурсний потенціал регіону та напрями удосконалення його використання : автореф. дис. ... канд. екон. наук. URL: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=2ahUKewi7j_7b4Z_hAhVwpYsKHaDWAkwQFjAAegQIBBAC&url=http%3A%2F%2Fwww.irbis-nbuv.gov.ua%2Fcgi-bin%2Firbis-nbuv%2Fcgiiirbis_64.exe%3F%2FC21COM%3D2%26I21DBN%3DARD%26P21DBN%3DARD%26Z21ID%3D%26Image_file_name%3DDOC%2F2009%2F09blmuyv.zip%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1&usg=AOvVaw3jtM--5ea2GTy91Z8Msr_T (дата звернення: 24.02.2019).
2. Гончарук І.В., Томашук І.В. Вплив еколого-економічного фактору на особливості організаційно-економічного механізму використання ресурсного потенціалу сільських територій. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. № 4(20). С. 55–62.
3. Калетнік Г.М. Державне регулювання економіки : навчальний посібник. Київ : Хай-Тек Прес, 2011. 427 с.
4. Офіційний сайт Вінницької ОДА. URL: <http://www.vin.gov.ua/invest/analytika/16760-analitychna-dovidka-za-2018-rik-shchodo-sotsialno-ekonomichnoho-rozvytku-vinnytskoyi-oblasti> (дата звернення: 12.04.2019).
5. Офіційний сайт Головного управління статистики у Вінницькій області. URL: <http://vn.ukrstat.gov.ua>
6. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 16.04.2019).
7. Семенова В.Ф., Руденко О.І. Дослідження рівня використання економічного потенціалу регіону : монографія. Одеса : Одеський національний економічний університет, 2012. 150 с.
8. Стратегія збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2020 року (нова редакція). URL: <http://www.vin.gov.ua/invest/rehionalni-prohramy-rozvytku/624-stratehiia-zbalansovanoho-rehionalnoho-rozvytku-vinnytskoi-oblasti-na-period-do-2020-roku-nova-redaktsiia> (дата звернення: 25.01.2019).
9. Томашук І.В. Перспективи розвитку сільських територій Вінницької області. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип. 37. С. 154–160.

10. Фактори підвищення ефективності діяльності підприємства. URL: http://confcontact.com/2014_04_25_ekonomika_i_menedgment/tom4/48_Paseka.htm (дата звернення: 24.03.2019).

11. Чинники підвищення ефективності виробництва. URL: https://pidruchniki.com/82252/ekonomika/chinniki_pidvishchennya_efektivnosti_virobnitstva (дата звернення: 11.03.2019).

ОЦЕНКА ВЛИЯНИЯ ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ ФАКТОРОВ НА ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦИАЛА ВИННИЦКОГО РЕГИОНА

В статье рассмотрено влияние организационно-экономических факторов на эффективное использование ресурсного потенциала и социально-экономическое развитие Винницкой области, эффективность и активизация которых тесно взаимосвязаны с наиболее полным использованием всех компонентов имеющегося ресурсного потенциала. Доказано, что недостаточный уровень использования основных компонентов существующих ресурсов приводит к деформации структуры производства, ограничивает и снижает эффективность производственной деятельности, что требует разработки и принятия продуманных мер для формирования механизма сохранения, увеличения и рационализации использования ресурсного потенциала регионов. Определено, что экономический потенциал региона является переменной величиной и зависит от количества и качества экономических ресурсов, имеющихся в регионе сегодня. Проанализированы основные показатели социально-экономических характеристик Винницкой области за 2005–2017 годы. Сделан вывод, что усиление привлечения отечественных и иностранных инвестиций в регион повысит эффективность экономического развития на основе более полного использования его ресурсного потенциала.

Ключевые слова: региональное развитие, ресурсный потенциал, перспективы, система, модель, эффективность, совершенствование.

EVALUATION OF INFLUENCE OF ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC FACTORS ON IMPROVEMENT OF THE USE OF RESOURCE POTENTIAL OF VINNYTSIA REGION

The influence of organizational and economic factors on the effective use of the resource potential on the social and economic development of the Vinnytsia region, efficiency and activation of which are closely interrelated with the most complete utilization of all components of the available resource potential are considered. It was investigated that insufficient level of use of the main components of existing resources leads to deformation of the structure of production, restricts and reduces the efficiency of production activities, which requires the development and implementation of well-thought measures to create a mechanism for preservation, increase and rationalization of the use of resource potential of regions. It is determined that the economic potential of the region is variable and depends on the quantity and quality of economic resources available in the region at the given time. The main indicators of the socio-economic characteristics of the Vinnytsia region for 2005–2017 are analyzed. A significant increase in the efficiency of enterprises in the Vinnytsia region is possible provided that modern management methods are applied. According to the experience of leading companies in the world through effective management, it is possible to significantly reduce production costs and increase the efficiency of enterprises in the region. An important incentive for this is the use of a motivational mechanism for attracting employees of enterprises in the region to participate in its management, strengthening incentives for the creation and implementation of rationalization proposals. It was emphasized that the most important prerequisite for the creation of a holistic and effective economic mechanism, adaptation of enterprises of the Vinnytsia region to the conditions of the regulated market is the further development of the complex of theoretical and methodological issues of planning and managing the efficiency of the use of resource potential. In connection with this, there is a need to determine the directions of action and use of the main internal and external factors to improve the efficiency of business entities in the Vinnytsia region. It is concluded that increasing the attraction of domestic and foreign investments into the region will increase the efficiency of economic development on the basis of more full utilization of its resource potential.

Key words: regional development, resource potential, prospects, system, model, efficiency, improvement.